

Н.В. Швець, к.е.н.

ORCID 0000-0003-1215-2397

e-mail: shvets@snu.edu.ua,

Східноукраїнський національний
університет імені В. Даля, м. Київ

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ СМАРТСПЕЦІАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Вступ. Зростаючі потреби суспільства, обмеженість ресурсів та зовнішні глобальні виклики актуалізують необхідність визначення інноваційних шляхів розвитку національної економіки і, відповідно, забезпечення сприятливих умов для створення, використання інновацій. Вирішення такого комплексного завдання вимагає застосування нових управлінських підходів, що стимулюють і підтримують інноваційну діяльність на місцях. Саме таке спрямування має підхід смартспеціалізації (*Smart Specialisation – SS*), який у минулому десятиріччі визначив концептуальну основу європейської Політики згуртованості і став частиною стратегії *EUROPE 2020*. У поточному стратегічному періоді 2021-2027 рр. смартспеціалізація виступає одним з ключових інструментів сталого розвитку економік країн-членів ЄС.

У 2016 р. розпочалося обговорення запровадження *SS* в Україні. Її офіційна імплементація в регіонах стартувала в 2018 р. зі створенням правових засад і внесенням змін до порядку розроблення державної і регіональних стратегій розвитку. З 2019 р. в регіонах активно проводилася робота з формування стратегій смартспеціалізації, але цей процес фактично зупинився з повномасштабним вторгненням російських військ на українську територію. Проте в нових реаліях актуальність підходу *SS* для України не втрачається, а навпаки тільки зростає.

З набуттям нашою країною статусу кандидата в члени ЄС значно розширюються можливості для участі в різних європейських програмах та інших заходах інтеграції до європейського науково-освітнього, інноваційного та економічного просторів. Задля цього наявність якісних регіональних стратегій смартспеціалізації є важливою вимогою, виконання якої сприятиме європартнерству і залученню інвестицій для повоєнного відновлення економіки України [1].

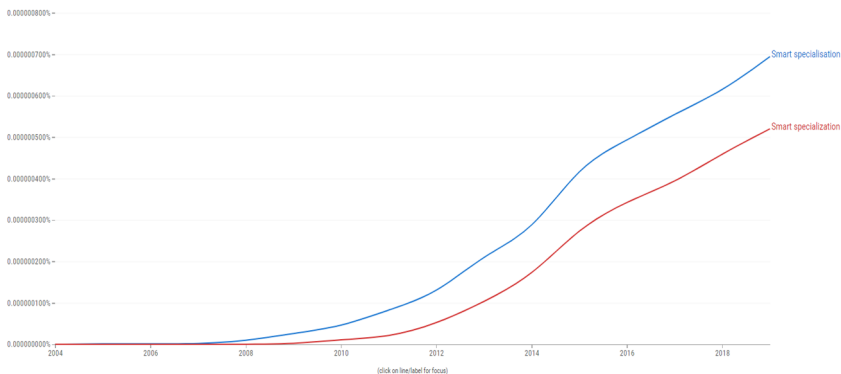
На тлі широкого впровадження підходу *SS* в регіональне управління не тільки країн ЄС, а й за межами Союзу, продовжується його теоретико-методологічний розвиток. Аналіз останніх досліджень показує, що закордонні фахівці активно напрацьовують науково-практичні рекомендації щодо регіональної пріоритизації з визначенням найбільш перспективних видів діяльності для забезпечення структурної модернізації економік регіонів і диверсифікації економічного розвитку [2-5], а також створення сприятливого інституційного середовища для реалізації цілей смартспеціалізації [6; 7].

Значний внесок в розвиток концепції *SS* роблять і українські вчені. У зазначеному напрямі проводять дослідження науковці Інституту економіки промисловості НАН України. У публікаціях О. Амоші, О. Вишневського, Ю. Залозної, О. Ляха, В. Ляшенка, В. Омеляненка, І. Петрової, І. Підоричевої, М. Солдак, Д. Череватського, Г. Шевцової та ін. [8-14] представлені теоретико-методологічні розробки, що доповнюють та адаптують концепцію смартспеціалізації до національних умов і викликів, які постають перед Україною. Опрацюванням проблем і науково-методичних засад смартстратегування розвитку українських регіонів також активно займаються фахівці Інституту економіки та прогнозування НАН України: І. Єгоров, В. Грига, О. Саліхова, О. Снігова та ін. [15-19], Інституту регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України – Г. Возняк, С. Ішук, Л. Созанський, І. Сторонянська та ін. [20-23].

Загалом академічна спільнота сходиться на думці, що концепція смартспеціалізації потребує подальшого теоретичного і емпіричного обґрунтування задля ефективного її впровадження та отримання реальних результатів економічного зростання. Одним з актуальних завдань є уточнення понятійного апарату концепції *SS*, який не відрізняється конкретикою і потребує перегляду з урахуванням динамічного концептуального розвитку смартспеціалізації і трансформації її ролі в системі управління національною економікою.

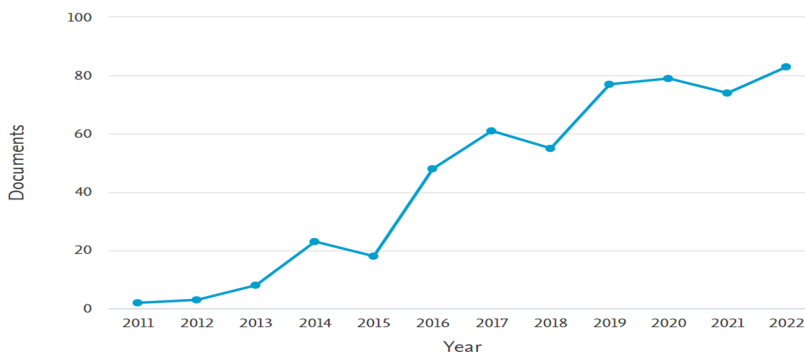
Мета статті – аналіз розвитку концепції смартспеціалізації і систематизація поглядів на сутність її основних понять з уточненням їхнього змісту та контексту використання.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом інтерес до концепції смартспеціалізації значно підвищився. Про це свідчать результати пошуку за лексемою «смартспеціалізація» (англ. *smart specialization/specialisation*) засобами лексикографічного сервісу Google Books Ngram Viewer і бази публікацій Scopus (рис. 1).

а) лексикографіка Google Books Ngram Viewer

Documents by year

б) кількість робіт в базі Scopus за ключовими словами «смартспеціалізація»

Рис. 1. Результати аналізу інтересу до концепції смартспеціалізації [24; 25]

Нарощування частоти застосування цього терміну в інтернет-просторі та кількості опублікованих робіт з таким ключовим словосполученням співпадають з періодами створення, розвитку та активної імплементації ідей розумної спеціалізації, ілюструючи приблизно однакову динаміку.

В академічних та політичних колах крім поняття «смартспеціалізація» широко вживаються дефініції «підхід смартспеціалізації», «політика смартспеціалізації», «стратегія смартспеціалізації», які часто змішуються, використовуються як синоніми, тобто зали-

шаються неоднозначними і потребують уточнення. Термінологічний аналіз доцільно супроводжувати розкриттям сутності концепції смартспеціалізації з урахуванням її динамічного розвитку.

Формування концептуальних положень *SS* відбувалося під впливом змін в регіональній політиці ЄС. У відповідь на посилення асиметрії в регіональному розвитку ЄС наприкінці 80-х років ХХ ст. було запроваджено Політику згуртованості, орієнтовану на соціальну та територіальну єдність, збалансоване економічне зростання та висхідну економічну конвергенцію. У 2000 р. була ухвалена Лісабонська стратегія, яка ставила за мету підвищення конкурентоспроможності країн Європейського Союзу через розвиток економіки, заснованої на знаннях. Зазначена мета змістила акцент Політики згуртованості ЄС з економічної конвергенції на регіональну конкурентоспроможність. Для її досягнення розпочалася реформа політики, що передбачала зосередження на стратегічному та інклюзивному підходах з орієнтацією на результативність і мобілізацію місцевих ресурсів для зростання.

У рамках Лісабонської стратегії було поставлено декілька важливих завдань [26]:

використання знань для забезпечення сталого зростання та процвітання;

оптимальне поєднання політик, необхідних для сприяння створенню, розповсюдженню та використанню знань;

визначення ролі різних акторів в стимулюванні суспільства знань та покращення діалогу між ними.

Для вироблення концептуального бачення рішень вказаних стратегічних завдань у 2005 р. Єврокомісія створила експертну групу «Знання для зростання» (*Knowledge for Growth – K4G*), до якої увійшли 16 видатних економістів Європи та США на чолі з Д. Форейєм. Головним результатом роботи експертів став розроблений концепт смартспеціалізації. Його перша версія розкривала загальне бачення нового підходу до виявлення і реалізації внутрішнього потенціалу регіонів/країн у сфері досліджень та інновацій, включаючи пов'язані з ними види діяльності. За задумом, такий підхід передбачав децентралізоване визначення локальної спеціалізації *R&D*, концентрацію ресурсів і забезпечення активізації інноваційних процесів через досягнення «ефекту агломерації» [27; 28]. Ідеї смартспеціалізації виходять з розуміння, що: (1) регіони не можуть досягнути успіху в усіх сферах науки, технології та інновацій; (2) їм потрібно просувати те, що має зробити регіональну базу знань уні-

кальною та продуктивною [29]. Тобто регіони мають зосередитись на певних сферах діяльності і відкрити для себе нові спеціалізації.

З моменту першої презентації ідей групи *K4G* в 2007 р. до теперішнього часу концептуальні положення *SS* зазнали суттєвих змін і доповнень. З метою визначення напрямів їхнього теоретико-методологічного розвитку автором проаналізовано добірку наукових і методичних публікацій Д. Форей [27-34] – одного з основних ідеологів концепції смартспеціалізації, та фахівців Спільного дослідницького центру Європейської комісії (*Joint Research Center of the European Commission, JRC*) [35-37], який є головним промоутером та розробником практичних рекомендацій щодо запровадження в ЄС підходу смартспеціалізації. За результатами аналітичної роботи визначено, що еволюція концепції смартспеціалізації, починаючи з першого її оприлюднення, відбувається в певній послідовності і за декількома напрямами (рис. 2).

* перша публікація

Рис. 2. Розвиток концепції смартспеціалізації

Побудовано автором.

Перший напрям включає розроблення методології виявлення і запровадження нової спеціалізації, в якій центральне місце посідає процес підприємницького відкриття (*Entrepreneurial Discovery*

Process, EDP). Призначення *EDP* полягає у консолідації регіональних стейкхолдерів (представників бізнесу, науки, влади, громадськості), смартпріоритизації і напрацюванні підприємницького бачення нової спеціалізації регіону, стратегічній інтеграції різних знань та їх перетворенні в інновації.

Другий напрям – це концептуалізація політичного значення смартспеціалізації, яке, на думку Д. Форей [29], визначається високою імовірністю невдач при впровадженні результатів підприємницьких відкриттів. Їхню життєздатність має забезпечити розумна політика спеціалізації через створення драйверів для народження і розповсюдження інновацій із залученням місцевих знань та ресурсів. Така політика має сприяти активізації інноваційної діяльності в конкретних сферах задля структурної модернізації та зростання економіки.

Третій напрям зосереджується на формуванні бачення інструментального характеру смартспеціалізації, що на поточному етапі проявляється в зростанні її ролі як інструменту інноваційного сталого розвитку та міжрегіональної, транскордонної взаємодії. Зазначені аспекти розвитку концепції *SS* висвітлено в попередніх публікаціях автора [38; 39]. Перший аспект пов'язано з політикою ЄС щодо орієнтації місцевих інновацій на вирішення регіональних соціально-економічних, екологічних проблем і досягнення Цілей сталого розвитку. Другий – пояснюється зростанням значущості інтеграційного компонента стратегії смартспеціалізації, який покликаний підсилити регіональні ресурсно-компетенційні можливості створення інновацій та підвищити ефективність такої діяльності через партнерство.

Попри інтенсивний розвиток концепції смартспеціалізації, вона, за визначенням Р. Хассінка і Х. Гун [40], залишається хаотичною і заплутаною, що ускладнює її сприйняття потенційними стейкхолдерами. Ряд теоретичних питань потребує подальшого опрацювання. Зокрема вимагають уточнення предмет спеціалізації і термінологія, що розкривають сутність смартспеціалізації.

Перш за все, слід розпочати з визначення вихідних смислових основ самого словосполучення «розумна спеціалізація» чи «смартспеціалізація». Сьогодні іншомовний компонент «смарт» (англ. *smart* – розумний) широко використовується в економічній сфері в різних комбінаціях і значеннях. Так, терміни «смартмісто», «смартфабрика», «смартпромисловість» застосовуються в рамках концепції Індустрії 4.0, вказуючи на впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для автоматизації і покращення управління

міською інфраструктурою, виробничими процесами та промисловістю. У менеджменті акронім «SMART» відомий як абревіатура назв принципів формулювання цілей діяльності.

Додавання ж компонента «смарт» до слова «спеціалізація» в контексті концепції *SS* підкреслює значущість зваженого консолідованого пошуку пріоритетних сфер, що є перспективними для забезпечення структурної модернізації економіки, заснованої на знаннях та інноваціях.

Розробники концепції [30, с. 15-16] пояснюють «розумність» *смарт*спеціалізації через:

по-перше, зв'язування досліджень та інновацій з економічним зростанням в процесі підприємницького відкриття та визначення пріоритетів політики у співпраці з місцевими суб'єктами;

по-друге, врахування ситуації у зовнішньому середовищі, що змушує регіони, з одного боку, бути амбіційними, з іншого, – реалістичними щодо можливостей досягнення цілей, пов'язуючи місцевий потенціал із зовнішніми джерелами знань та ланцюгами створення вартості.

Друга смислова частина термінологічної конструкції «смарт-спеціалізація» відображає спосіб досягнення певних цілей управління економікою. Загальний зміст такого способу розкриває одне з тлумачень поняття «спеціалізація» – «зосередження діяльності на відносно вузьких напрямках» [46, с. 235].

Д. Форей, П. Девід і Б. Холл зазначають, що «...розумна спеціалізація передбачає як логіку концентрації, так і логіку конкретизації ресурсів знань регіону» [29, с. 15]. Автори концепції підкреслюють важливість зосередженого спрямування зусиль, ресурсів місцевих стейкхолдерів, досягнення позитивних ефектів масштабування знань, інновацій і розвитку нових галузей спеціалізації у майбутньому. Виходячи з цього, в сферу інтересів *смарт*спеціалізації потрапляють знання, які мають стати основою пріоритизації стратегічного розвитку регіону з врахуванням його унікального місцевого потенціалу. Уточнення потребує фокус для виявлення регіональних пріоритетів на основі регіональних знань, який і визначає предмет спеціалізації.

Первісно розробники ідей *SS* [28; 29; 31] рекомендували обирати спеціалізацію в сфері *R&D* та інновацій з акцентом на технології загального призначення, підкреслюючи, що спеціалізація стосується ресурсів знань і прагне не лише концентрувати ресурси, але й спрямовувати та зосереджувати їх на сфері отримання знань, досвіду задля створення конкурентних переваг у дослідницьких галу-

зях і секторах. Пізніше в публікаціях [32-35] риторика стосовно вибору спеціалізації змінилася і перейшла в площину видів економічної діяльності, що є цілком логічним, враховуючи головну мету SS – визначити можливості і реалізувати прогресивні трансформації в структурі економіки. Водночас автори концепції припускають, що такі зміни можуть відбуватися не лише як результат інноваційної діяльності у виробничому секторі, а й через розвиток креативних галузей, створення соціальних інновацій тощо. Слід зазначити, що у такій постановці предмету спеціалізації науково-дослідні роботи розглядаються як важливі, але не обов'язково первинні компоненти SS.

На наш погляд, достатньо повно предметна сфера смартспеціалізації розкрита в методичному забезпеченні Платформи S3 (*Smart Specialisation Platform*): «спеціалізація означає зосередження на конкурентоспроможних силах і реалістичних потенціалах зростання, які підтримуються критичною масою діяльності та підприємницькими ресурсами» [41].

Орієнтир смартспеціалізації на структурні зміни в економіці обумовлює дискусійне концептуально-теоретичне питання співвідношення понять смартспеціалізації і диверсифікації в контексті концепції SS. Д. Форей поєднує ці терміни, зазначаючи, що SS – це «...плідний процес диверсифікації через локальну концентрацію ресурсів та компетенцій у певній кількості нових доменів...» [31, с. 492], а також «...процес диверсифікації та модернізації економічних структур» [32, с. 41]. На думку Р. Хассінка і Х. Гун [40], між вказаними поняттями відсутні відмінності і доцільно розглядати заміну терміну «смартспеціалізація» на «диверсифіковану спеціалізацію» (*diversified specialisation*) або «розумну диверсифікацію» (*smart diversification*).

Таке непорозуміння викликано подвійним значенням понять «спеціалізація» і «диверсифікація», кожне з яких може за змістом відображати процес певних економічних змін та їхній результат, що характеризує тип структури економіки. Тому в рамках концепції SS ці поняття необхідно розглядати, виходячи з чіткого встановлення їхньої теоретико-методологічної ролі.

Згідно з концептуальними положеннями SS, спеціалізація має сприйматися як процес, який включає декілька фаз (фокусування на певних сферах для підприємницького відкриття, їх подальше опрацювання та впровадження), що супроводжуються народженням нових або оновленням традиційних видів економічної діяльності. Термін «диверсифікація» в контексті смартспеціалізації, на нашу дум-

ку, слід використовувати в двох аспектах: як складова процесу SS і як його результат. Логіку зв'язку між двома поняттями доцільно узагальнити у таку тезу: через спеціалізацію до диверсифікації економіки, тобто через фокусування на певних сферах для створення інновацій до інноваційного розвитку економічної структури і збільшення різноманітності галузей, продуктів, розширення ринків.

Р. Бошма зі співавторами дають своє пояснення значення спеціалізації і диверсифікації в концепції смартспеціалізації, формулюючи її мету, яка «...полягає не в тому, щоб зробити економічну структуру регіонів більш спеціалізованою (тобто менш диверсифікованою), а в тому, щоб використовувати існуючі сильні сторони, виявити приховані можливості та створювати нові платформи, на яких регіони можуть будувати конкурентні переваги у видах діяльності з високою доданою вартістю» [2, с. 1252].

Дослідження сутності та еволюції концепції смартспеціалізації доводить, що поняття «смартспеціалізація» є багатограним, поліморфним. На це також звертають увагу ряд науковців. Так, К. Морган [42] виділяє два підходи до розкриття сутності розумної спеціалізації – розумна спеціалізація як процес і розумна спеціалізація як політика. Г. В. Возняк [43] зазначає дуальний характер смартспеціалізації, яка виступає інструментом політики, схожої з кластерною, і концепцією стратегування.

Науковці і практики розглядають смартспеціалізацію з різних позицій. Автори роботи [47] виокремлюють два підходи до визначення її змісту: як регіональну інноваційну стратегію зі створення конкурентних переваг та стратегію максимізації інноваційного потенціалу регіону. О. Снігова [19] підкреслюючи, що смартспеціалізація є складним і багатоаспектним явищем, виділяє такі наукові погляди на розумну спеціалізацію: модель територіального розвитку, інструмент створення та розвитку інноваційної екосистеми регіону; новий підхід до встановлення регіональної спеціалізації і створення унікальних конкурентних переваг; механізм підвищення конкурентоспроможності; процес стратегування.

Наявність такого різноманіття підходів до тлумачення смартспеціалізації свідчить про відсутність систематизованого її розуміння, що актуалізує таке наукове завдання. За результатами літературного аналізу та дослідження розвитку концепції SS вважаємо доцільним виділити п'ять смислових конструкцій смартспеціалізації: підхід, процес, стратегія, політика та інструмент. У таблиці наведені окремі приклади визначень поняття «смартспеціалізація», що розкривають зміст цього полісемічного терміну.

**Трактування поняття «смартспеціалізація»
за групами смислових конструкцій**

Джерело	Зміст
1	2
<i>Смартспеціалізація як підхід</i>	
[8]	стратегічний підхід до розробки політики максимізації інноваційного потенціалу регіону, незалежно від того, чи є регіон економічно сильним або слабким та чи пов'язано це з високотехнологічними або низькотехнологічними інноваціями
[9]	підхід, розроблений для стимулювання економічного зростання та створення робочих місць у Європі, який спрямований на визначення та розвиток кожного регіону в залежності від власних конкурентних переваг
[10]	підхід, що передбачає використання кожною країною та/або регіоном своїх сильних сторін та виявлення прихованих можливостей для обрання смарт-пріоритетів (низки видів діяльності або груп видів діяльності) і отримання стійких конкурентних переваг задля створення абсолютно нових технологічних шляхів розвитку; та/або технологічного вдосконалення існуючих галузей; та/або диверсифікації економіки
<i>Смартспеціалізація як процес</i>	
[2]	процес, що включає використання наявних сильних сторін, виявлення прихованих можливостей та створення нових основ для досягнення регіонами конкурентних переваг у певних видах діяльності з високою доданою вартістю
[29]	динамічний двоспрямований процес, що базується на принципі підприємницького відкриття і передбачає державне втручання на етапах ідентифікації, оцінки та цілеспрямованої підтримки нових ліній регіональної спеціалізації
[33]	політичний процес, зосереджений на розгортанні технологій та інновацій у регіонах, який реалізується за допомогою інших політик
[44]	процес, спрямований на розробку бачення для визначення сфер втручання з найбільшим стратегічним потенціалом на кожній території
<i>Смартспеціалізація як стратегія</i>	
[34]	стратегія розгортання інноваційної діяльності та створення нових зв'язків між її суб'єктами всередині та за межами регіону задля трансформації економічної структури та розвитку нових конкурентних переваг на основі таких перетворень
[45]	національна або регіональна інноваційна стратегія, яка встановлює пріоритети для створення конкурентних переваг шляхом розвитку та узгодження власних сильних сторін у сфері досліджень та інновацій з потребами бізнесу
[49]	стратегія смарт спеціалізації визначає пріоритетні сфери, в яких регіони та країни мають конкурентні переваги або мають потенціал генерувати заснований на знаннях розвиток і здійснювати економічні перетворення

Закінчення таблиці

1	2
<i>Смартспеціалізація як політика</i>	
[2]	місцева політика відновлення та вдосконалення економічної структури, спираючись на наявний регіональний потенціал
[23]	політика максимізації інноваційного потенціалу регіону, виявлення та стимулювання унікальних галузей чи видів економічної діяльності
[32]	політика, спрямована не лише на структурні зміни, але й на формування місцевих можливостей для здійснення цих змін
<i>Смартспеціалізація як інструмент</i>	
[20]	цілісна система рішень, спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки шляхом підприємницького вибору складових регіонального потенціалу, перспективних для зміни виробничої функції на основі технологічних трансформацій
[22]	інструмент пошуку та обґрунтування найбільш конкурентних, унікальних секторів певного регіону чи країни, підтримка яких може мати суттєвий позитивний соціально-економічний ефект на мезо- та (або) макро- рівнях
[23]	інструмент реалізації певних політичних цілей через створення передумов фінансування
[30]	інструмент досягнення сталого зростання, що забезпечує потрібні важливі інноваційні зусилля та значні інвестиції

Складено автором.

Смартспеціалізація як підхід – один з найбільш розповсюджених в наукових колах поглядів на смартспеціалізацію. Згідно з визначенням оксфордського словника [48] «підхід» (англ. *approach*) означає спосіб робити або мислення про щось; метод або кроки, що використовуються для встановлення завдання, проблеми тощо. Під управлінським підходом у менеджменті в широкому сенсі розуміють особливе бачення, точку зору на управління об'єктом або/і в конкретній предметній сфері. На думку автора, смартспеціалізація є підходом до стратегічного управління інноваційним розвитком регіону/країни, що досягається через консолідацію ресурсів в обмеженій кількості потенційно конкурентоспроможних доменів, визначених в процесі підприємницького відкриття. До основних характерних ознак такого підходу слід віднести: орієнтованість на місцевість; децентралізацію вибору пріоритетів; самопізнання та саморозвиток регіонів.

Широко розповсюдженим серед науковців і практиків також є розгляд *смартспеціалізації як процесу*, тобто сукупність цілеспрямованих взаємопов'язаних дій, стадій та результатів. Процес SS

розпочинається з напрацювання регіональними стейкхолдерами спільного бачення нової сфери економічної діяльності – підприємницького відкриття, яке далі через інтеграцію знань і ресурсів втілюється в реальність. Загалом, можна сказати, що цей процес передбачає запуск *EDP* і перехід до нової спеціалізації. На думку розробників концепції *SS*, він є складним, повторювальним, динамічним і двоспрямованим, що відбувається і «зверху вниз», і «знизу вгору» [29]. Його особливостями є високий рівень невизначеності і залежність від регіонального контексту, а вирішальне значення, зокрема для інноваційно слабких регіонів, полягає у встановленні міцних, плідних зв'язків між науково-дослідною, інноваційною сферами та галузями реального сектору економіки.

Смартспеціалізація як стратегія в публікаціях розглядається в двох контекстах: з точки зору стратегічного курсу, підходу до управління регіональним розвитком [31; 33] і з позиції стратегії – документа, що формалізує стратегічне бачення інноваційного розвитку певної території [45]. Обидва контексти мають науково-практичне значення, відповідаючи загальному розумінню самого поняття «стратегія». Водночас слід зазначити, що уявлення про стратегію смартспеціалізації як певний напрям трансформації соціально-економічної системи є дуже близьким за змістом до дефініцій «процес/політика смартспеціалізації». Деякі науковці ототожнюють згадані поняття. Так, Д. Форей і його співавтори [33] висловлюють думку, що стратегію смартспеціалізації слід розуміти скоріше як політичний процес, в якому інтегруються п'ять політик: (1) інноваційна, (2) промислова, (3) регіональна, (4) великих викликів (орієнтована на місію), (5) ланцюгів доданої вартості та мережевих ініціатив. Автори монографії [17, с. 109] наголошують на розгляді стратегії смартспеціалізації «...у вимірі структурної політики, що безпосередньо спрямована на сприяння інноваційному розвитку економічного потенціалу та охоплює національний та регіональний рівень».

Четверта смислова конструкція – *смартспеціалізація як політика* – розкриває цілі, принципи, напрями політичного втручання для створення драйверів економічної трансформації регіону/країни. Політика *SS* включає стимулювання регіональних учасників долучатися до процесу підприємницького відкриття, ризикувати при виборі пріоритетів розвитку та підтримку реалізації розроблених смартпроектів. Зазначена політика пропонує керівні принципи для влади, на основі яких у певних доменах має бути забезпечено сприяння інноваціям та структурним змінам. За висловлюванням Д. Фо-

рея [32], політика смартспеціалізації – це політика вертикального ненейтрального (англ. *nonneutral*) типу, яка при формуванні комплексу підтримуючих заходів має враховувати складність і специфіку кожного виду діяльності, що залучається до нової спеціалізації.

Смартспеціалізація як інструмент – визначення сутності розумної спеціалізації, що передбачає її розгляд в контексті ролі і функцій в управлінні національною економікою. У посібнику *RIS3 (Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation)* [30] зазначено, що розумна спеціалізація є інструментом для: (1) розвитку економіки на основі знань та інновацій; (2) сталого зростання через мобілізацію інноваційних зусиль і залучення інвестицій; (3) інклюзивного зростання в результаті посилення територіальної згуртованості та управління структурними змінами. До цього переліку також доцільно додати поширення партнерства, враховуючи зростаючу роль смартспеціалізації як інструмента розвитку міжрегіональної, транскордонної співпраці, що дозволяє взаємодоповнювати і взаємопідсилувати регіональні/національні стратегії смартспеціалізації.

Розглянуті смислові конструкції розкривають ключові аспекти сутності смартспеціалізації, яка може бути представлена через різні поняття з різними змістовними підґрунтями. Виокремлені конструкції мають певні логічні зв'язки між собою і утворюють термінологічну систему концепції *SS*.

На нашу думку, підхід смартспеціалізації отримує вираз у процесі, стратегії, політиці та інструментальному прояві *SS*. Результатом процесу підприємницького відкриття є сформована стратегія смартспеціалізації, яка містить пріоритетні сфери для подальшого розкриття потенціалу економічної перетворень. Цілі стратегії *SS* мають бути пов'язані з втіленням завдань трансформаційної діяльності, що включають нарощування критичної маси, досягнення агломераційного ефекту, створення інновацій і масштабування. Успіх зазначених дій і досягнення найкращих результатів має забезпечити політика *SS*, що включає комплекс заходів стимулювання і підтримки процесу розумної спеціалізації. Інструментальний характер смартспеціалізації проявляється у відповідній реакції на зовнішні виклики, використанні наявних можливостей середовища та впливу на інноваційну і соціально-економічну регіональну систему через реалізацію стратегії *SS*.

Висновки. Останнім десятиріччям через швидке впровадження в практику регіонального управління країн світу концеп-

ція смартспеціалізації стала вельми популярною в наукових колах та секторі державного адміністрування. Її поява пов'язана зі зростаючою роллю знань та інновацій як головних сучасних чинників глобальної конкурентної боротьби.

З моменту першого оприлюднення концепт смартспеціалізації зазнав суттєвих теоретико-методологічних доповнень і змін, які відбувалися та продовжуються на сучасному етапі в трьох основних напрямках: конкретизація методології процесу, політичне розгортання та інструментальне спрямування. Зазначені напрями свідчать про багатогранне наповнення і складну сутність смартспеціалізації. Літературний аналіз показав відсутність чіткості, системності і узгодженості в розкритті поняття «розумна спеціалізація». За результатами аналізу та дослідження розвитку концепції *SS* виділено п'ять смислових конструкцій смартспеціалізації (підхід, процес, стратегія, політика та інструмент), що розкривають її в різних аспектах і зв'язані між собою певною логікою. Підхід смартспеціалізації охоплює всі інші поняття, включаючи:

процес *SS* – системні дії із започаткування *EDP* та трансформаційної діяльності в регіоні;

стратегія *SS* – стратегічне бачення інноваційної трансформації регіональної економіки на основі смартпріоритизації;

політика *SS* – цілеспрямовані узгоджені дії влади з метою стимулювання і підтримки процесу смартспеціалізації та реалізації стратегії *SS*;

SS як інструмент – вплив через смартспеціалізацію на регіональну соціально-економічну систему та скоординована реакція інноваційної екосистеми на зовнішні виклики і можливості для розвитку регіону.

Для української економіки смартспеціалізація має стати інструментом згуртування регіональних стейкхолдерів, розвитку інноваційних екосистем і міжрегіонального, транскордонного партнерства, залучення інвестицій, що загалом забезпечить відновлення та розвиток національної економіки на інноваційній основі. Подальші дослідження автора будуть присвячені розробці концептуальних положень формування стратегій смартспеціалізації українськими регіонами.

Література

1. Швець Н. В., Шевцова Г. З. Формування повоєнної моделі економіки України: питання фінансування та управління. *Вісник ЧНУ ім. В. Даля*. 2022. № 4 (274). С. 53-62. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-53-62>.

2. Balland P.-A., Boschma R., Crespo J., Rigby D. L. Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*. 2018. Vol. 53 (9). P. 1252-1268. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900>.
3. Rigby D., Roesler Ch., Kogler D., Boschma R., Balland P.-A. Do EU regions benefit from Smart Specialisation principles?. *Regional Studies*. 2022. Vol. 56 (12). P. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>.
4. Grillitsch M., Asheim B., Trippl M. Unrelated knowledge combinations: the unexplored potential for regional industrial path development. *Cambridge Journal of Regions. Economy and Society*. 2018. Vol. 11 (2). P. 257-274. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rsy012>.
5. Foray D., Eichler M., Keller M. Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*. 2021. Vol. 2. No 1. P. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.
6. Kroll H. Eye to eye with the innovation paradox: why smart specialization is no simple solution to policy design. *European Planning Studies*. 2019. Vol. 27 (5). P. 932-951. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1577363>.
7. Trippl M., Zukauskaitė E., Healy A. Shaping smart specialization: the role of place-specific factors in advanced, intermediate and less-developed European regions. *Regional Studies*. 2019. Vol. 54 (10). P. 1328-1340. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1582763>.
8. Amosha O., Lyakh O., Soldak M., Cherevatskyi D. Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*. 2018. Vol. 17. № 3. P. 305-332. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2018.03.305>.
9. Абдікеєв Р. П., Ліщук О. В., Чекіна В. Д., Вишневський О. С. ІТ-кластери як інструмент забезпечення смарт-спеціалізації регіонів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2 (68). С. 21–34. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-21-34](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-21-34).
10. Pidorycheva I., Omelyanenko V. The smart specialization approach through the prism of the key provisions of the theory of free trade: conclusions for Ukraine. *Economics & Education*. 2022. Vol. 7 (2). P. 52-58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2500-946X/2022-2-8>.
11. Amosha A., Liashenko V., Pidorycheva I. Inter-regional and cross-border spaces in the context of smart specialization. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*. 2019. No. 140. P. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2019.140.1>.
12. Петрова І. П. Модернізація економіки старопромислових регіонів на задах smart-спеціалізації. *Вісник Національної академії наук України*. 2020. № 6. С. 30-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2020.06.030>.
13. Pidorycheva I., Shevtsova H., Antonyuk V., Shvets N., Pchelynska H. A. Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9(3). P. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
14. Шевцова Г. З., Швець Н. В. Застосування регіонального бенчмаркінгу в процесі смартпріоритизації. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 47-59. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).47-59](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).47-59).
15. Грига В. Ю. Зарубіжна практика впровадження «розумної спеціалізації» та можливості її застосування в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 2. С. 138-153. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.02.138>.

16. Формування «розумної спеціалізації» в економіці України : колективна монографія / за ред. І. Ю. Єгорова. Київ : ДУ «Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України», 2020. 278 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf>.

17. Інноваційна діяльність і формування смарт-спеціалізації в економіці України : колективна монографія / [Єгоров І.Ю., Родченко В.Б. та ін.]; за ред.: чл.-кор. НАНУ І.Ю. Єгорова ; НАН України, ДУ «Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України». Харків, 2021. 168 с.

18. Саліхова О. Б. Модернізація промисловості на засадах розумної спеціалізації. Частина I. Використання технологій, що надають можливості, як пріоритет промислової політики ЄС. *Статистика України*. 2019. № 4. С. 65-71. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.4\(87\)2019.04.07](https://doi.org/10.31767/su.4(87)2019.04.07).

19. Снігова О. Ю. Розкриття потенціалу смарт-спеціалізації для подолання регіональної структурної інертності в Україні. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 75-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.08.075>.

20. Возняк Г. В. Смарт-спеціалізація у постулатах економічних шкіл: теоретичний дискурс. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2021. Вип. 17 (1). С. 153-162. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.17.153-162>.

21. Іщук С. О., Созанський Л. Й. Методологічні засади вибору потенційних сфер смартспеціалізації регіонів України. *Економіка та право*. 2020. № 2. С. 32-44. DOI: <http://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.032>.

22. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів: ІРД НАНУ, 2020. 141 с.

23. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів : ІРД НАНУ, 2021. 155 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf>.

24. Google Books Ngram Viewer. URL: <https://books.google.com/ngrams>.

25. Scopus. Start exploring. URL: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic>.

26. Expert Group "Knowledge for growth". *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm.

27. Foray D., Van Ark B. Smart specialisation in a truly integrated research area is the key to attracting more R&D to Europe. *Knowledge Economists Policy Brief*. 2007. № 1, October URL: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/policy_brief1.pdf.

28. Foray D., David P. A., Hall B. Smart Specialisation – The Concept. *Knowledge Economists Policy Brief*. 2009. № 9. June. URL: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf.

29. Foray D., David P. A., Hall B. H. Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation (MTEI Working Paper, November). Lausanne: MTEI, 2011. 16 p.

30. Foray D., Goddard J., Goenaga Beldarrain X., Landabaso M., McCann P., Morgan K., Nauwelaers C., Ortega-Argilés R. *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2012. May, 122 p.

31. Foray D. From smart specialisation to smart specialisation policy. *European Journal of Innovation Management*. 2014. Vol. 17 (4). P. 492-507. DOI: <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2014-0096>.

32. Foray D. Chapter 2 - The Economic Fundamentals of Smart Specialization Strategies. *Advances in the Theory and Practice of Smart Specialization*. 2017. P. 37-50. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-804137-6.00002-4>.

33. Foray D., Morgan K., Radošević S. The role of smart specialisation in the EU research and innovation. 2018. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/THE-ROLE-OF-SMART-SPECIALISATION-IN-THE-EU-RESEARCH-Foray-Morgan/304e5d799fd7e0df71b4e51f0930c010e3145cfc>.

34. Foray D., Eichler M., Keller M. Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*. 2021. Vol. 2. No 1. P. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.

35. Gianelle C., Kyriakou D., Cohen C., Przeor M. (eds). *Implementing Smart Specialisation: A Handbook*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2016. 122 p. DOI: <https://doi.org/10.2791/53569>.

36. Rakhmatullin R., Hegyi F. B., Ciampi S. K., Gomez J., Mieszkowski K. Methodological Manual. Developing Thematic Interregional Partnerships for Smart Specialisation. A Practical Guide to Building and Managing Interregional Smart Specialisation Partnerships. EUR 30172 EN. Luxembourg : Office of the European Union, 2020. 118 p. DOI: <http://doi.org/10.2760/564759>.

37. Nakicenovic N., Zimm C., Matusiak M. and Stancova K. C. Smart Specialisation, Sustainable Development Goals and environmental commons. Conceptual framework in the context of EU policy. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2021. DOI: <https://doi.org/10.2760/766406>.

38. Швець Н. В., Шевцова Г. З. Роль промисловості у забезпеченні сталого розвитку: досвід смартпріоритизації країн Центральної та Східної Європи. *Економічний вісник Донбасу*. № 2 (68). 2022. С. 131-141. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-131-141](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-131-141).

39. Швець Н. В. Розвиток міжрегіонального партнерства в рамках формування стратегії смартспеціалізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/949>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-71>.

40. Hassink R., Gong H. Six critical questions about smart specialization. *European Planning Studies*. 2019. Vol. 27 (10). P. 2049-2065. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1650898>.

41. Smart Specialisation Platform. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-we-do>.

42. Morgan K. Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49 (3). P. 480-482. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007572>.

43. Возняк Г. В. Теоретико-методологічні аспекти формування моделі смарт-спеціалізації регіонів України. *Регіональна економіка*. № 2. 2021. С. 27-36. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-3>.

44. Cataldo M., Monastiriotis V., Rodríguez-Pose A. How ‘Smart’ Are Smart Specialization Strategies? *JCMS*. 2022. Vol. 60 (5). P. 1272-1298. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13156>.

45. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council. URL: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC133610/>.

46. Гончаров С. М., Кушнір М. Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

47. Прасолова К., Данилишин Б. Основні детермінанти концепції смарт-спеціалізації регіонів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-73>.

48. Oxford English dictionary. URL: <https://www.lexico.com>.

49. Родченко В. Б., Белявцева В. В., Хрипунова Д. М. Дослідження доменів в розрізі формування стратегії смарт спеціалізації. *Соціальна економіка*. 2018. № 56. С. 69-77.

References

1. Shvets, N.V., Shevtsova, H.Z. (2022). Formuvannya povoiennoi modeli ekonomiky Ukrainy: pytannia finansuvannia ta upravlinnia [Building a post-war model of Ukraine's economy: funding and management issues]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho universytetu im. V. Dalia – Visnik of the Volodymyr Dahl East Ukrainian national university*, 4 (274), pp. 53-62. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-53-62> [in Ukrainian].

2. Balland, P.-A., Boschma, R., Crespo, J., Rigby, D. L. (2018). Smart specialisation policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*, 53 (9), pp. 1252-1268. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900>.

3. Rigby, D., Roesler, Ch., Kogler, D., Boschma, R., Balland, P.-A. (2022). Do EU regions benefit from Smart Specialisation principles?. *Regional Studies*, 56 (12), pp. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>.

4. Grillitsch, M., Asheim, B., Trippel, M. (2018). Unrelated knowledge combinations: the unexplored potential for regional industrial path development. *Cambridge Journal of Regions. Economy and Society*, 11 (2), pp. 257-274. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rsv012>.

5. Foray, D., Eichler, M., Keller, M. (2021). Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*, 2 (1), pp. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.

6. Kroll, H. (2019). Eye to eye with the innovation paradox: why smart specialisation is no simple solution to policy design. *European Planning Studies*, 27 (5), pp. 932-951. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1577363>.

7. Trippel, M., Zukauskaitė, E., Healy, A. (2019). Shaping smart specialization: the role of place-specific factors in advanced, intermediate and less-developed European regions. *Regional Studies*, 54 (10), pp. 1328-1340. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1582763>.

8. Amosha, O., Lyakh, O., Soldak, M., Cherevatskyi, D. (2018). Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*, 17 (3), pp. 305-332. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2018.03.305>.

9. Abdikeyev, R., Lischuk, O., Chekina, V., Vyshnevskiy, O. (2022). IT-klastery yak instrument zabezpechennia smart-spetsializatsii rehioniv Ukrainy [IT Clusters as a Tool for Smart Specialization of the Regions of Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2 (68), pp. 21-34. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-21-34](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-21-34) [in Ukrainian].

10. Pidorycheva, I., Omelyanenko, V. (2022). The smart specialization approach through the prism of the key provisions of the theory of free trade: conclusions for Ukraine. *Economics & Education*, 7 (2), pp. 52-58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2500-946X/2022-2-8>.

11. Amosha, A., Liashenko, V., Pidorycheva, I. (2019). Inter-regional and cross-border spaces in the context of smart specialization. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*, pp. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2019.140.1>.
12. Petrova, I. P. (2020). Modernizatsiia ekonomiky staropromyslovykh rehioniv na zasadakh smart-spetsializatsii [Modernization of the Economy of the Old Industrial Regions on the Basis of Smart Specialization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 6, pp. 30-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2020.06.030> [in Ukrainian].
13. Pidorycheva, I., Shevtsova, H., Antonyuk, V., Shvets, N., Pchelynska, H. A. (2020). Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*, 9 (3), pp. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
14. Shevtsova, H. Z., Shvets, N. V. (2021). Zastosuvannia rehionalnogo benchmarkingu v protsesi smartpriorityzatsii [Applying of Regional Benchmarking in the Smart Prioritization Process]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (40), pp. 47-59. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).47-59](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).47-59) [in Ukrainian].
15. Gryga, V. Yu. (2019). Zarubizhna praktyka vprovadzhennia «rozumnoi spetsializatsii» ta mozhlyvosti yii zastosuvannia v Ukraini [Foreign practice of the implementation of smart specialization and the opportunities of its use in Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economics and Forecasting*, 2, pp. 138-153. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.02.138> [in Ukrainian].
16. Yehorova, I. Yu. (Ed.). (2020). Formuvannia «rozumnoi spetsializatsii» v ekonomitsi Ukrainy [Formation of "smart specialization" in the Ukrainian economy]. Kyiv, Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. 278 p. Retrieved from: <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf> [in Ukrainian].
17. Yehorova, I. Yu. (Ed.). (2021). Innovatsiina diialnist i formuvannia smart-spetsializatsii v ekonomitsi Ukrainy [Innovation and the formation of smart specialisation in the Ukrainian economy]. Kharkiv, Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. 168 p. [in Ukrainian].
18. Salikhova, O. B. (2019). Modernizatsiia promyslovosti na zasadakh rozumnoi spetsializatsii. Chastyna I. Vykorystannia tekhnolohii, shcho nadaiut mozhlyvosti, yak priorityet promyslovoi polityky YeS [Industry Modernization Based on the Principles of Smart Specialization. Part I. Using the Key Enabling Technologies as a Priority of the EU Industrial Policy]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 4, pp. 65-71. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.4\(87\)2019.04.07](https://doi.org/10.31767/su.4(87)2019.04.07) [in Ukrainian].
19. Snihova, O. (2018). Rozkryttia potentsialu smart-spetsializatsii dlia podolannia rehionalnoi strukturnoi inertnosti v Ukraini [Smart specialization potential revealing for the overcoming of regional structural inertness in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 8, pp. 75-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.08.075> [in Ukrainian].
20. Voznyak, H. V. (2021). Smart-spetsializatsiia u postulatakh ekonomichnykh shkyl: teoretychnyi dyskurs [Smart specialization in the postulates of economic schools: theoretical discourse]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – The actual problems of regional economy development*, No. 17 (1), pp. 153-162. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.17.153-162> [in Ukrainian].
21. Ishchuk S. O., Sozanskyi L. Y. (2020). Metodolohichni zasady vyboru potentsiinykh sfer smartspetsializatsii rehioniv Ukrainy [Methodological principles for choosing potential areas of smart specialization of the regions of Ukraine]. *Ekonomika ta pravo – Economics and Law*, 2, pp. 32-44 DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.032> [in Ukrainian].

22. Storonińska, I. Z. (Ed.). (2020). Terytorialnyi rozvytok i rehionalna polityka. Stratehuvannia rehionalnoho rozvytku na zasadakh smart-spetsializatsii [Territorial development and regional policy. Strategising regional development on the basis of smart specialisation]. Lviv, IRD NANU. 141 p. [in Ukrainian].
23. Storonińska, I. Z. (Ed.). (2021). Terytorialnyi rozvytok i rehionalna polityka. Stymulivannia rozvytku rehioniv na zasadakh smart-spetsializatsii: bariery ta mekhanizmy implementatsii [Territorial development and regional policy. Stimulation of regional development on the basis of smart specialization: barriers and mechanisms of implementation]. Lviv, IRD NANU. 155 p. Retrieved from: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf> [in Ukrainian].
24. Google Books Ngram Viewer. Retrieved from: <https://books.google.com/ngrams>.
25. Scopus. Start exploring. Retrieved from: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic>.
26. Expert Group "Knowledge for growth". *European Commission*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm.
27. Foray, D., Van Ark, B. (2007). Smart specialisation in a truly integrated research area is the key to attracting more R&D to Europe. *Knowledge Economists Policy Brief*, 1, October. Retrieved from: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/policy_brief1.pdf.
28. Foray, D., David, P. A., Hall B. (2009). Smart Specialisation – The Concept. *Knowledge Economists Policy Brief*, 9, June. Retrieved from: https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf.
29. Foray, D., David, P. A., Hall, B. H. (2011). Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation (MTEI Working Paper, November). Lausanne, MTEI. 16 p.
30. Foray, D., Goddard, J., Goenaga Beldarrain, X., Landabaso, M., McCann, P., Morgan, K., Nauwelaers, C., Ortega-Argilés, R. (2012). *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)*. Luxembourg, Publications Office of the European Union, May, 122 p.
31. Foray, D. (2014). From smart specialisation to smart specialisation policy. *European Journal of Innovation Management*, 17 (4), pp. 492-507. DOI: <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2014-0096>.
32. Foray, D. (2017). Chapter 2 – The Economic Fundamentals of Smart Specialization Strategies. *Advances in the Theory and Practice of Smart Specialization*, pp. 37-50. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-804137-6.00002-4>.
33. Foray, D., Morgan, K., & Radosevic, S. (2018). The role of smart specialisation in the EU research and innovation. Retrieved from: <https://www.semantic scholar.org/paper/THE-ROLE-OF-SMART-SPECIALISATION-IN-THE-EU-RESEARCH-Foray-Morgan/304e5d799fd7e0df71b4e51f0930c010e3145cfc>.
34. Foray, D., Eichler, M., Keller, M. (2021). Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*, 2 (1), pp. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.
35. Gianelle, C., Kyriakou, D., Cohen, C., Przeor, M. (Eds). (2016). *Implementing Smart Specialisation: A Handbook*. Luxembourg, Publications Office of the European Union. 122 p. DOI: <http://doi.org/10.2791/53569>.
36. Rakhmatullin R., Hegyi F. B., Ciampi S. K., Gomez J., Mieszkowski K. (2020). Methodological Manual. Developing Thematic Interregional Partnerships for Smart Specialisation. A Practical Guide to Building and Managing Interregional Smart

Specialisation Partnerships. EUR 30172 EN, Luxembourg : Office of the European Union, 118 p. DOI: <http://doi.org/10.2760/564759>.

37. Nakicenovic, N., Zimm, C., Matusiak, M. and Stancova, K. C. (2021). Smart Specialisation, Sustainable Development Goals and environmental commons. Conceptual framework in the context of EU policy. Luxembourg, Publications Office of the European Union. DOI: <https://doi.org/10.2760/766406>.

38. Shvets, N., Shevtsova, H. (2022). Rol promyslovosti u zabezpechenni staloho rozvytku: dosvid smartpriorityzatsii krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy [The role of industry in ensuring sustainable development: the experience of smart prioritisation in Central and Eastern Europe]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu Economic – Herald of the Donbas*, 2 (68), pp. 131-141. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-131-141](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-131-141) [in Ukrainian].

39. Shvets, N. (2021). Rozvytok mizhrehionalnogo partnerstva v ramkakh formuvannia stratehii smartspetsializatsii [Development of interregional partnership within the framework of a smart specialisation strategy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 33. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/949>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-71> [in Ukrainian].

40. Hassink, R., Gong, H. (2019). Six critical questions about smart specialization. *European Planning Studies*, 27 (10), pp. 2049-2065. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1650898>.

41. Smart Specialisation Platform . Retrieved from: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-we-do>.

42. Morgan, K. (2015). Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. *Regional Studies*, 49 (3), pp. 480-482. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007572>.

43. Voznyak, H. V. (2021). Teoretyko-metodolohichni aspekty formuvannia modeli smart-spetsializatsiiv rehioniv Ukrayiny [Theoretical and methodological aspects of forming a model of smart specialization of the regions of Ukraine]. *Rehional'na ekonomika - Regional Economy*, 100 (2), pp. 27-36. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-3> [in Ukrainian].

44. Cataldo, M., Monastiriotis, V., Rodríguez-Pose, A. (2022). How ‘Smart’ Are Smart Specialization Strategies? *JCMS*, 60 (5), pp. 1272-1298. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13156>.

45. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council. Retrieved from: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC133610/>.

46. Honcharov, S. M., Kushnir, M. B. (2009). Tlumachnyi slovnyk ekonomista. Kyiv, Center of educational literature. 264 p. [in Ukrainian].

47. Prasolova, K., Danylyshyn, B. (2022). Osnovni determinanty kontseptsii smart-spetsializatsii rehioniv [Key determinants of regions smart specialization concept]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-73> [in Ukrainian].

48. Oxford English dictionary. Retrieved from: <https://www.lexico.com>.

49. Rodchenko, V., Beliavtseva, V., Khripunova, D. (2018). Doslidzhennia domeniv v rozryzi formuvannia stratehii smart spetsializatsii [Domain research in the context of smart specialisation strategy development]. *Sotsialna ekonomika – Social Economics*, 56, pp. 69-77 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 31.10.2022 р.